# Komu se otevírají nebesa

Původ materiálu
Marta Sedláčková, upravila Dráža Dušková Havlíčková
Pořadí v lekci
9

1. **MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU**

**a) pro mladší i staršíškolní věk:**

Prohlédněte si pozorně všechny obrázky. Co na nich vidíte? – domy, chaloupky, chýše, chrámy,… Kde podle vás Bůh přebývá?

**b) pro Teofila:**

Teofil byl rozmrzelý z toho, jak neutichá nepříznivá situace sborů a společenství v zemi. Pronásledování, nedostatečné sociální zázemí, věznění učedníků vedou k utlačování, strachu či ztrátě svobody vyznávat a věřit. Nacházíme se v ohrožení, ale ještě že držíme uvnitř pospolu, jsme na jedné lodi a kráčíme tím správným směrem. To nám nikdo nevezme.

Nebezpečí na nás ale nečíhá jen zvenčí, konejší Teofila Lukáš. Je zapotřebí se stále Boha ptát na ten ‚správný' směr cesty. Neukolébávat se zažitým, tradičním a známým. Nezamykat se ve frázích, nesetrvávat ze zvyku ve vyjetých kolejích. Musíme ve společenství umět naslouchat každičkému i o trošku jinak znějícímu hlasu, neboť naše nadutost a pýcha, zatemnělost a sebespravedlnost totiž dokážou nadobro ten jiný hlas umlčet.

## 2. POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉ VYUŽITÍ

*– **Štěpán**, jeden ze sedmi jáhnů, byl obdařen Boží milostí a mocí a činil mezi lidmi veliké divy a znamení, a přesto se s některými židy neshodl na výkladu víry. Nezmohli nic proti Duchu moudrosti, kterým byl obdarován stejně jako kdysi Ježíšovi učedníci (srov. Lk 21,15).*

*– ‚lidé patřící k synagóze, zvané **synagóga propuštěnců**' (v.9) – ti, kdo se dostali z otroctví a jejich potomci; synagóga **Kyrénských**, atd. – přistěhovalci vytvářeli náboženské obce zřejmě*

*podle míst, odkud přicházeli.*

*– **Štěpánova řeč**, oproti tomu, co je slyšet od lživých svědků, nabízí možnost uslyšet svědectví o tom, že Bůh zůstává lidu věrný. O tom nám svědčí jak příběh skutků spásy Starého zákona, tak i příběh Ježíše Krista. A kdo slyší a naslouchá tomuto příběhu s ‚otevřenýma ušima' (bez pyšné a samospravedlivé zatvrzelosti), uslyší i příběh vlastního selhávání vůči Božímu dílu. Rada odmítla uslyšet toto poselství, proto zůstala zaslepená a hluchá vůči vlastní samospravedlnosti (její členové si na konci Štěpánovy řeči ‚zacpávají uši'; v.57).*

*– Už Ježíš sám mluvil o zboření a výstavbě chrámu během tří dnů (srov. Mt 26,61; Mk 14,58) a dostal se s lidmi kvůli tomu **do sporu**. Ale lidé na jeho slova zapomínají a na to je chce Štěpán ve svém barvitém líčení upozornit. Ukazuje v něm, že pro křesťany chrám ztrácí svou funkci svátostného prostoru pro setkávání s Hospodinem. Bůh slávy (7,2) – srv. Ž 29,3n – se v Kristu zjevuje mimo jeruzalémskou svatyni; tak jako se mimo chrám zjevoval už i Abrahamovi, když chrám ještě nebyl. Stejně tak i Boží vůle – lidé zapomínají, je poznatelná prostřednictvím přikázání lásky; není zapotřebí striktně dodržovat přikázání psaná Mojžíšem.*

*– Štěpánova smrt **ukamenováním**je první po letnicích. Okamžik, kdy sám všemi opuštěný a pod palbou kamenů prosí za své pronásledovatele (7, 59), je velmi silný. Asi nám jeho umlčování vedoucí až k umlčení evokuje při zpětném pohledu do dějin další významné postavy. Ve své víře zůstává věrným svědkem i ve chvíli, kdy si je jist, že se ho ostatní nezastanou. Jeho postoj se však nestává jediným správným modelem života víry. Mučednictví není jedinou správnou cestou pro křesťana a každý se proto nemusí stát mučedníkem.*

*– A Lukáš si nenechá ujít připomínku, že právě u tohoto kamenování byl přítomen i Saul. Zprvu velký pronásledovatel křesťanů, pak velký učedník Kristův, Pavel, který nás po celý čas Lukášova vyprávění Skutků bude provázet.*

## 3. FORMULACE TÉMATU

Štěpán byl výjimečný člověk – byl obdařen Boží milostí a mocí, činil mezi lidmi veliké divy, byl otevřený Duchu moudrosti a v jeho moci mluvil. Jeho odpůrci byli proti této moci bezmocní a tak o Štěpánovi začali šířit fámy a pomluvy a nakonec ho za městem ukamenovali. Štěpánovi se otevřela nebesa, přiznal se k němu Ježíš a Štěpán Ježíše následoval až do konce. Stejně jako Ježíš na kříži prosí, aby bylo odpuštěno jeho nepřátelům, a prosí Ježíše, aby přijal jeho ducha.

## 4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

*– **obvinění**vynesené proti Štěpánovi se netýká pouze chrámu a spoléhání na chrám, ale jistoty Boží přítomnosti. Tu kněží spojovali s chrámem a s určitými předpisy a autoritativním výkladem, co je a není nečisté ve všedním životě. Co člověka znečišťuje, řeší i Ježíš (Mk 7,1; L 11,41), kde odmítá kněžské rozlišování na čisté a nečisté. V tomto ohledu je Štěpánovo kázání kristovské a Kristus se k němu přiznává. Proto autor Skutků připomíná, že Štěpán měl vidění a viděl „Syna člověka, stojícího na pravici Boží“(7,55-56).*

*– jakmile církev a sbory začnou číst Štěpánovo kázání z pozice ‚vyvolených a Bohem dosazených‘, dosvědčují tak o svém nepochopení. Nelze zůstat vně a nezaujatě nevztáhnout jeho **zvěst** na sebe. Rozumět Štěpánovu kázání znamená stejně radikálně sebekriticky nahlížet dějiny vlastního společenství.*

*– Štěpán **nebyl naivní**nadšenec. Říká-li vypravěč, že byl „plný víry a Ducha“ (6,5), neznamená to, že by si naivně představoval, že svým kázáním hned přesvědčí své odpůrce anebo celou radu. Ani jeho ochota k stvrzení svých slov vlastní obětí není fanatismem. Jeho vystoupení před nimi je příkladem, jak moc lze milovat ty, kteří uprostřed společenství („bratřím a otcům“ – 7,2) opomíjejí, že dějiny Božího lidu jsou především dějinami selhávání. Takovou zvěst nebyli ochotni akceptovat např. ani posluchači Jeremiáše (viz Jr 26,1-9). A jak je tomu dnes?*

**5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ**

a) poznámky pro **mladší** školní věk:

I. Motivace

II. Štěpán říká, Boha v chrámu nenajdeš

III. Někteří mu nevěří

IV. Štěpán mluví před radou

V. Někteří ho nechtějí poslouchat

VI. Štěpánovo umlčení

b) osnova pro **starší** školní věk:

*Ačkoliv je motivace stejná jako u mladších dětí, dojdete zřejmě s těmi staršími o něco dál. Proto můžete ve vašem vyprávění zohlednit jednotlivé prvky, ke kterým jste společně došly a zdůvodnit tak proč, kde, jak, kvůli čemu, atd. Štěpán věřil, že Bůh nepřebývá.*

I. Motivace

II. Štěpánova jáhenská služba a víra

III. Odpůrci ho ženou před radu

IV. Štěpánovo slovo do vlastních řad

V. Pro zatvrzelé srdce neslyší

VI. Pro neslyšící Štěpán svou víru neopouští

VII. Umlčení Štěpána

## 6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA

Úkol z obrázku může plnit jak úlohu motivačního uvedení, tak úlohu domýšlení a aplikace vyprávění. Děti mohou tipovat, co patří k důvěře a co vede ke kamenování, předem. Mohou se o tom společně dohadovat a vaše vyprávění potom budou sledovat jako rozřešení jejich dohadů. Děti mohou orámovat kroužky podle zadání také po vyprávění. Vy tak zjistíte, zda vyprávění rozuměly a máte možnost je ještě doplnit a upřesnit.

Děti si také mohou kroužky z obrázku zvětšit na čtvrtky a pokud se vrací do bohoslužeb, mohou dospělé požádat, aby se je pokusili také roztřídit.

**POMŮCKY:**

*– panenka či namalovaná papírová postavička, kamínky,*

*– obrázky a fotografie domů, chaloupek, chýší, chrámů, mešit, …*

*– různé předměty a hračky pro kimovu hru, pro jejich zakrytí nějaký šátek*

*– vše pro výrobu či ozdobení nádoby (barvy na sklo, ubrousky, barevný papír, látky)*

## 7. LITURGICKÝ RÁMEC

Vstupní verš:

*Ž 31,6 — Svého ducha kladu do tvých rukou, vykoupils mě, Hospodine, Bože věrný.*

Písně: viz odkaz na píseň

## 8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

## 9. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

### I. ŠTĚPÁN, JEHO PŘÁTELÉ A NEPŘÁTELÉ

Štěpán je v Jeruzalémě už známý. Mezi těmi, kdo se scházejí každý den v chrámě, má na starosti službu u stolů a všelijakou jinou práci, kterou zajišťuje, aby nikdo nestrádal, aby každý přišel ke slovu i ke stolu. Je mezi lidmi velmi oblíbený; každý vidí, že opravdu žije z Boží milosti, opravdu spoléhá na Boha – vždycky. Když rozděluje chleba i když se modlí. Je pro všechny příkladem a znamením: „Bratr Štěpán důvěřuje Bohu – a tak se kolem něj dějí velké divy. Každému je u něj dobře! A umí i srozumitelně promluvit. Díky Bohu za takového člověka!"

Ale Štěpán nemá jen přátele. Když mluví o Ježíši a říká: „Ježíš, to je Mesiáš, Ježíš nás zachrání, Ježíš má k Bohu velmi blízko", jsou tu lidé, kteří s ním nesouhlasí. Neznají Ježíše, a tak nechtějí, aby o něm někdo mluvil. Nechtějí, aby ho někdo další poznal a uvěřil, že vstal z mrtvých.

### II. JAK ŠTĚPÁNA ZNIČIT? PŘEMOCI HO ARGUMENTY

Přišli se se Štěpánem hádat: „Přesvědčíme ho svými argumenty. Určitě není moc chytrý." „Ano, dokážeme mu, že Ježíš zemřel a je už dočista mrtvý." Když se však se Štěpánem začali přít, nevěřili svým uším. Štěpán mluvil tak moudře a tak rozumně, že na něho byli všichni krátcí. To proto, že sám Bůh byl se Štěpánem a dával mu Ducha moudrosti. Štěpán Bohu důvěřoval, spoléhal se na něj, a tak vždycky věděl, jak má mluvit. Místo toho, aby mu lidé přestali věřit, přidávali se k němu a k učedníkům další a další. Zvěst o Ježíšově vzkříšení se šířila.

## III. POMLUVY A FÁMY

Když Štěpánovým nepřátelům nevyšel jejich plán, rozhodli se bojovat jinak. Navedli několik mužů, aby pustili do světa fámu: „Slyšeli jsme, jak Štěpán říká, že Boží zákon už neplatí a že se Bohu se nemá věřit!" Umíte si představit, co taková pomluva může mezi lidmi udělat! Vždyť se říká: Na každém šprochu pravdy trochu… Třeba na tom něco bude!

Taková informace se rychle šíří – mezi lidem to vře, vždyť to vypadá, že se tu někdo postavil proti Bohu. Starší a zákoníci jsou pohoršeni. Správně by měli nejdříve nestranně zjistit, kdo a proč takové věci o Štěpánovi vykládá, ale na to jaksi zapomněli. A hlavně se jim nelíbí, že někdo mluví o Ježíši jako o Spasiteli. Takže se jim to očernění od Štěpánových nepřátel moc hodí. Honem s ním před radu – a bude soud!

## IV. SOUD A FALEŠNÍ SVĚDCI

Co je potřeba k soudu? Soudce, žalobci, obžalovaný, svědci… Všechny máme – vlastně ne, chybí nám svědci! Kdo bude svědčit proti Štěpánovi? A co bude říkat? Asi se našli lidé, kteří chtěli mluvit pravdu a vyprávět o tom, jak jim Štěpán pomohl. Ale takové svědky ve veleradě nechtějí. Našli si několik podvodníků, kteří klidně řeknou, co jim kdo poručí. Třeba i lež, a je jim jedno, že tak nejen někomu ublíží, ale že tím i porušují Boží přikázání.

"Přiveďte svědky! Tak povídejte, co o tom člověku víte?" ptá se velekněz. A falešní svědci mluví a mluví: „Tenhle člověk mluvil proti našemu krásnému chrámu!" „A říkal to znova a znova." „Opravdu, na vlastní uši jsme to slyšeli, samé šílené věci – říkal, že Ježíš, víte, ten mrtvý, přijde a celý chrám zboří!" „No a nejenom to, dokonce, že bude měnit Boží zákon, že přestanou platit přikázání, která máme už od Mojžíše!"

## V. ŠTĚPÁN DŮVĚŘUJE BOHU A JE KLIDNÝ

Všichni se dívají na Štěpána. Myslí si, že bude mít strach, že mu pod takovým obviněním podklesnou kolena a nakonec se přizná. To není jen tak, když je někdo usvědčován z toho, že chce bořit posvátná místa, krásné chrámy a měnit důležité zákony. I v dnešní době by bylo takové obvinění vážné – co když je to nějaký zločinec a terorista?! Ale Štěpán je klidný a jeho tvář vyrovnaná. „Je jako anděl…," šeptá jeden z přihlížejících, „nevypadá jako zločinec, snad je

nevinný!”

## VI. ŠTĚPÁN SE MÁ HÁJIT PROTI POMLUVÁM

Velekněz se obrací na Štěpána: „Je to tak, jak říkají svědci? Můžeš k tomu něco říct?“ Proti křivým obviněním se špatně hájí. Nejhorší je, když někdo pokroutí vaše výroky a vy nemůžete říct, že jste nikdy nic takového neřekli. Řekli jste něco podobného, možná ta vaše věta měla skoro stejná slova, ale měla úplně jiný význam. Podobně je to se Štěpánem. Jak to lidem vysvětlit, že Ježíš ani jeho učedníci přece nepřijdou s kladivy, aby zbořili chrám, ani nenahází Bible na jednu hromadu, aby je zapálili?! Ale Ježíš přece řekl, že chrám není jediné místo, kde se můžeme setkat s Bohem, a u některých výroků z Mojžíšova zákona přeci řekl, že láska k Bohu a k lidem je důležitější než jejich plnění.

## VII. ŠTĚPÁN VYKLÁDÁ BIBLI

Štěpán to vezme ze široka a mluví moudře. Začne vykládat Bibli: „Pamatujete na Abrahama? Tomu se Bůh zjevil, ještě když byl v Mezopotámii. Slíbil mu, že ho zavede do zaslíbené země. Uzavřel s ním tenkrát smlouvu. Dal mu syna Izáka, a ten měl také syny. Když jednoho z nich, Josefa, ti druzí prodali do Egypta, byl Bůh stále s ním. A dokonce to bylo všem k dobrému. Ale pak se poměry v Egyptě změnily a potomci Izáka tam trpěli; museli otročit a jejich děti byly zabíjeny. Tehdy se Bůh znovu o Izraelce postaral. Jako vysvoboditele jim poslal Mojžíše. Nebylo to jednoduché, Izraelci Mojžíše nejprve odmítali, ale pak mu přece jen uvěřili. Cestou z Egypta dostali naši otcové Boží zákon, slovo života. I když pak lid Mojžíše a Boha často neposlouchal a jeho zákon odmítal, Bůh s nimi zůstal. I když se odvraceli ke kdejakým modlám, Bůh byl věrný. Teprve když se usadili v zemi, až třetí král, Šalomoun, mohl vystavět v Jeruzalémě chrám.“

## VIII. BOŽÍ VĚRNOST A NEVĚRNOST LIDÍ

„Vidíte,“ obrací se Štěpán na posluchače, „Bůh pečoval o Izrael dřív, než byl chrám. Vždyť on stvořil nebe i zemi. I ty kameny, co z nich je chrám! A jak byl Bůh stále Izraeli věrný, i když byl tolikrát zklamán! On bude Izraeli věrný, i kdyby se chrám proměnil v prach. Vy se nám tu snažíte dokázat, že chceme bořit chrám a rušit Mojžíšův zákon – ale podívejte se na sebe! Na tenhle soud! Copak jste nezrušili Mojžíšův zákon už tím, že jste přivedli křivé svědky? A vzpomeňte na proroky! Cožpak většina z nich nebyla pronásledována, když ukazovala správnou cestu k Bohu a kritizovala nevěru Izraele? A co Ježíš? Ten jediný byl spravedlivý, nikomu neublížil – a přesto jste ho zabili, bez důvodu, tak jako chcete odsoudit teď mě!”

## IX. SOUD ZUŘÍ

Členové rady zuří, zatínají zlostí zuby: „No tohle! Vždyť on nás tu obžalovává, jako by sám nebyl obžalovaný?! Co si o sobě myslí? Že nás tu bude poučovat? Co si to dovoluje? Vyčítat nám, že jsme zabili toho buřiče Ježíše?“ Už už se chtěli na Štěpána vrhnout. Bývá to tak často, když nám někdo připomene nepříjemnou pravdu nebo naše provinění – velmi se zlobíme.

Ale Štěpán tu stojí klidný, a dívá se k nebi. A jeho tvář je tak jasná, ozářená. „Vidím otevřená nebesa a po pravici Boží stojí Ježíš.”

“Áááá, neposlouchejte ho, neposlouchejte ho!“ křičí velekněží a zacpávají si uši. „Nic nevidí. Ježíš není u Boha, to je lež! Vymýšlí si, rouhá se!“ Od křiku je jen krůček k činu. Vrhají se na něj, mlátí ho pěstmi a ženou ho za město. Soud se zvrhnul. Nikdo nečeká na rozsudek, soudci, žalobci i svědci chtějí Štěpána kamenovat.

## X. KAMENOVÁNÍ A ŠTĚPÁNOVA SMRT

Odhazují pláště, snad aby se jim lépe konal jejich šílený rozsudek. Sbírají kameny a vrhají je na Štěpána. Štěpán se modlí. Modlí se k Ježíši, pro kterého trpí: „Pane Ježíši, přijmi mě k sobě!“ Klesá na kolena, naposled ještě vykřikne velikým hlasem: „Pane, nepočítej jim tento hřích!” Ano, Štěpán následuje svého Mistra Ježíše i zde – prosí za odpuštění pro ty, kdo mu berou život. Když to řekl, zemřel.

Lidé se pomalu vracejí ke svým kabátům. U plášťů stojí mladý muž. Jmenuje se Saul, i on souhlasí s tím, že Štěpána ukamenovali. Kdyby nemusel hlídat ty šaty, taky by si rád kamenem hodil. Jeho jméno ještě uslyšíme – a uvidíme, jak Bůh pracuje s těmi, kdo ho nenávidí a druhým lidem přejí zlo. Může je úplně změnit.

*Pane Ježíši, děkujeme ti za tvého svědka Štěpána. On nám ukazuje, jak je dobré spoléhat na tebe a vždycky ti důvěřovat, i ve chvíli, kdy jsme v úzkých. Prosíme za všechny, kdo dnes trpí, protože tě znají. Prosíme také za ty, kdo mučí druhé. Proměň je tak, jak jsi to dokázal u Saula. Amen.*

## 10. NÁMĚTY K ROZHOVORU

● *V předchozí desáté úloze (viz bod 7) jsme odhalovali postavičku Štěpána. Nyní před ni opět během vyprávění můžeme onu kamennou zídku postupně vystavět a stane se tak symbolem jeho smrti, ukamenováním.*

● *Máte svou oblíbenou hračku? Takovou, co s vámi musí do postýlky, večeřet, na výlet i k panu doktorovi? Vyprávějte, co všechno s vámi dělá. Stalo se už někdy, že jste hračku zapomněli v postýlce, v autobusu, někde ji ztratili? Bylo vám to moc líto? Něco ztratit, něco nebo někoho postrádat, dělá člověka hodně smutným. Někteří z nás kvůli tomu i pláčou…*

● Na tento rozhovor můžete navázat i kimovkou; nashromažďte na jedno místo různé hračky či předměty a ukažte je dětem. Ony si všechny pečlivě prohlédnou, poté je opět přikryjte a jednu z nich nepozorovaně odtamtud odejměte. Která z nich chybí?

● Posledně jsme vzpomínali, kdy má v kalendáři svátek Štěpán, pamatujete? Může mít i po dnešním vyprávění nějaký význam, že nespravedlivě ukamenovaný slaví svátek o Vánocích? Vzpomenete si, zda se mluví ve vánočním příběhu o nějakých nevinných obětech?

● Jak můžeme uchovávat potraviny, aby se nám rychle nezkazily? Dají se i jiné věci uchovávat – světlo, láska, výjimečné události, milé vzpomínky? Jak uchovávat to, o čem k nám Ježíš promlouval a promlouvá?

● Vyrobte si s dětmi papírovou krabičku nebo pomalujte skleničku od zavařenin. Kvůli čemu nebo komu tuto krabičku vyrábíme? Představte si, že nebudete moci vidět svého nejlepšího kamaráda přes celé prázdniny. Může nám v tomto období krabička nějak pomoci? Co tam budete pro svého kamaráda schraňovat? Namalujete mu třeba obrázek o tom, co nejkrásnějšího jste během prázdnin prožili?

● Měla by být disciplína v církvi jako je např. ve fotbalovém či hokejovém družstvu, kde všichni hráči se musí řídit taktickým plánem svého kouče?

● Pomluvil vás někdy někdo? Uvěřili té pomluvě ostatní?

## 11. A JEŠTĚ SE OHLÉDNĚTE

Právě jste si prošli připravený materiál. Nyní se pokuste najít vlastní cestu, jak s materiálem pracovat. Představte si svou skupinu dětí; počet dětí; věk; místnost, ve které se scházíte; čas, který pro setkání s dětmi máte; jaké pomůcky či pracovní listy použijete aj. Zformulujte si cíl setkání, ke kterému chcete spolu s dětmi dospět. Poté si promyslete, co z přečteného materiálu použijete a co se vám naopak nehodí. (Vámi vybrané části či body si můžete sepsat

v posloupnosti na papír). Tak – jak na to?

Odkaz na pracovní list

09 Štěpán

04 Štěpán

07 Obrácení Saula

Odkaz na píseň

Jděte po všem světě (BTS86)

Pomoz mi, můj Pane, abych nežil planě

Dál, přece nejdete sami

Jedno jsme v Duchu svatém (SV119)

Tvá svoboda, tvá svoboda nade mnou

Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic

Cílová skupina

Školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu - Skutky

Biblický odkaz (kat)

Skutky 6,8–7,2

Skutky 7,48–60